

VZDUŠNÝ PRŮZKUM VE PROSPĚCH POZEMNÍCH VOJSK

Vzdušný průzkum zaujímá velmi důležité místo mezi všemi druhy průzkumu. V důsledku zvláštností, jimiž se vyznačuje průzkumné letectvo oproti ostatním druhům průzkumu (velká manévrovost, rychlost a možnost působit ve velkém prostoru a do značné hloubky), je vzdušný průzkum jedním ze základních zdrojů zpráv a údajů o nepříteli. Údaje vzdušného průzkumu umožňují rychle hodnotit situaci, určit důležité objekty nepřítelů, včas a cílevědomě použít síly a prostředky pro údery a rychle zhodnotit výsledky jejich činnosti. Tyto schopnosti vzdušného průzkumu zabezpečují efektivní využití soudobých mohutných prostředků ničení zejména na bojišti.

Všechny úkoly vzdušného průzkumu ve prospěch pozemních vojsk vycházejí z cíle, zámyslu a charakteru příští operace. Velký význam pro stanovení úkolů vzdušného průzkumu mají rovněž zprávy o nepříteli, získané jinými druhy průzkumu. Konkrétně pak úkoly vzdušného průzkumu stanovíme v závislosti na cílech a charakteru každého období operace pozemních vojsk. Takovéto spojení úkolů pozemních vojsk a vzdušného průzkumu se nejlépe odráží ve stálém soustředění úsilí průzkumu k včasnému získávání zpráv o nepříteli a jeho objektech.

Vzdušný průzkum v období do zahájení bojové činnosti organizujeme tak, aby včas a nepřetržitě získával zprávy a údaje o nepříteli, které jsou nutné pro plánování

a upřesňování plánu operace. Průzkum v tomto období se uskutečňuje lety z vlastního území bez narušení státních hranic a to vzdušným pozorováním, fotografováním a zejména s využitím palubních radioelektronických průzkumných přístrojů. Síly a prostředky vzdušného průzkumu se podílejí na zjišťování příprav nepřítelů k napadení, zámyslu a možného charakteru jeho činnosti. Jejich úsilí usměrňujeme ke zjištění pohybu vojsk nepřítelů ke státním hranicím, určení stupně přípravy výchozího prostoru jeho vojsk, upřesnění systému velení a rozmístění nejdůležitějších radioelektronických prostředků, jakož i k získání jiných průzkumných zpráv, které prozrazují jeho záměry. I přes to, že síly a prostředky vzdušného průzkumu jsou do zahájení války omezené plní důležité úkoly, které mohou velitelé a štáby využívat při plánování bojové činnosti.

Po zahájení bojové činnosti plní vzdušný průzkum důležité úkoly, které musí splnit v krátké době a jejich rozsah ve prospěch pozemních vojsk je značný. Činnost vojsk frontu proti nepřátelskému uskupení bude záviset značně na tom, nakolik vzdušný průzkum potvrdí v tomto období správnost údajů, získaných před zahájením války jinými druhy průzkumu. Proto hlavní úsilí zaměřuje na zjištění hlavního uskupení vojsk nepřítelů, od jehož rozdrčení závisí úspěch operace. Vzdušný průzkum v tomto období upřes-

ňuje rozmístění a sestavu prostředků jaderného napadení, prostory soustředění pozemních vojsk, rozmístění letectva po dokončeném letištním manévru, zjišťuje další prostředky PVO a místa velení, ověřuje výsledky úderů vlastních raket a letectva. Přitom počítáme, že po zahájení bojové činnosti změni svoji polohu až 70 % i více objektů, na které bude nutné vést průzkum. To podstatně ztíží řízení průzkumu, protože bude nutné upřesňovat a doplňovat plány i požadavky na vzdušný průzkum, zejména od vševojskových štábů. Všechny změny se musí velmi rychle dostat ke všem vykonavatelům úkolů průzkumu.

Vzdušný průzkum při odražení ozbrojeného napadení a při zahájení útočné operace frontu bude veden plným nasazením sil a prostředků. Velký rozsah úkolů průzkumu vyžaduje využívat v tomto období všechny síly průzkumného a část úderného letectva osádkami pro vzdušný průzkum. Bojové lety průzkumných letounů ke splnění úkolů vzdušného průzkumu musí být v tomto období uskutečněny v co nejkratší době a proto mají hromadný charakter.

Jedním z nejnáročnějších úkolů vzdušného průzkumu po zahájení a v průběhu operace je zabezpečit první a další jaderné úder. V jejich prospěch musí být vzdušný průzkum veden účelně, nepřetržitě a aktivně tak, aby dal pravdivé, přesné a úplné údaje pro použití raketového vojska a letectva. Průzkum k zabezpečení jaderného úderu musí zjistit velké množství objektů a určit mezi nimi potenciální cíle pro jaderné zbraně. Proto provedeme tento vzdušný průzkum na široké frontě pokud možno v celé hloubce dosahu prostředků vzdušného průzkumu a s takovou intenzitou, která zabezpečí získání požadovaných zpráv.

Tímto však nevylučujeme možnost hromadného použití průzkumného letectva k zabezpečení jaderných úderů. Hromadný vzlet na určité objekty se uskutečňuje bezprostředně před jaderným úderem k potvrzení nebo ověření dříve získaných údajů o objektech, na které mají jít úder. Chci zdůraznit, že tento průzkum vedeme především vzdušným pozorováním s cílem zjistit přesné souřadnice. Tento způsob zabezpečuje okamžité předání údajů rádiem z paluby letounu na příslušná velitelská stanoviště. Výjimečně může být uskutečněno vzdušné fotografování a to v případě, že letecký snímek využijeme k určení polohy a situace objektu ještě do zahájení úderu.

Důležitost vzdušného průzkumu ve

vzdušných operacích a k zabezpečení prvního jaderného úderu vede k tomu, že řízení vzdušného průzkumu a velení průzkumným leteckým útvarům a průzkumným silám jiných druhů letectva musí být v tomto období přísně centralizováno a uskutečňuje se z velitelského stanoviště letecké armády. Proto nelze v tomto období plánovat a vyžadovat vyčlenění nebo přidělení vzletů na výzvu ve prospěch vševojskových štábů kromě zálohy, udržované pro plnění nepředvídaných úkolů ve prospěch štábu frontu.

Jedním z hlavních cílů vzdušného průzkumu v průběhu operace je získávat údaje a zprávy k zabezpečení efektivní činnosti pozemních vojsk včetně raketového vojska, zvláště při překonávání obranných pásem nepřítele a ničení jeho operačních záloh. Síly a prostředky vzdušného průzkumu využíváme podle pokynů velitele frontu a rozhodnutí velitele letecké armády k plnění úkolů ve prospěch vševojskových armád v souladu s plánem vzdušného průzkumu. Bude nutné sledovat zjištěné objekty a vést průzkum nových objektů zejména v hloubce, přičemž hlavními objekty budou prostředky jaderného napadení a uskupení, které brání v postupu vojsk za útok.

Hlavní úsilí vzdušného průzkumu soustředíme na hlavní směry činnosti pozemních vojsk. Ve prospěch vševojskových armád využijeme především síly a prostředky stíhacích a stíhacích bombardovacích útvarů, určených k podpoře těchto armád. Frontové průzkumné letectvo provede průzkum především na směru hlavního úderu, přičemž ve prospěch vševojskové armády na hlavním směru bude zpravidla vyčlenováno úsilí průzkumných jednotek nebo přímo letounové vzlety. Toto úsilí bude štáb vševojskové armády využívat na výzvu přes středisko bojového velení letecké armády a to na objekty a prostory, které určil velitel vševojskové armády. V souvislosti s tímto chci připomenout, že vzlety na výzvu z vyčleněného úsilí nemůžeme využívat pro vzdušné fotografování, pokud nebyl tento úkol stanoven průzkumné osádce již dříve. Požadavky na vzdušné fotografování prostorů předkládají vševojskové štáby cestou svého nadřízeného štábu veliteli letecké armády.

Vzdušný průzkum v průběhu operace ve prospěch pozemních vojsk vedou i jednotlivé letouny nebo ve dvojicích a to ve třech zónách pásma průzkumu.

V první zóně do hloubky 100–150 km a ve druhé zóně od 100–150 km do 350–400 km od čáry dotyku vedeme tak-

tický vzdušný průzkum. Tyto zóny jsou charakteristické tím, že je v nich různý počet objektů s rozdílnou intenzitou jejich sledování.

Největší počet objektů bude v **první** zóně, kde kromě průzkumného letectva vedou vzdušný průzkum i určené osádky stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva, jakož i všechny osádky frontového a vojskového letectva při plnění bojových úkolů. Vzlety průzkumných letounů budou zpravidla uskutečňovány do určených prostorů na aktivních směrech bojové činnosti a to v krátkých intervalech. Některé prostory a objekty bude nutné sledovat přibližně každou 1,5–2 hodiny. Doba na průzkum každého objektu nebo prostoru může být různá, přičemž doba pobytu v jednom prostoru průzkumu včetně manévru by neměla být delší než 10 minut. Bojové lety průzkumných letounů do prostoru na pasivních směrech můžeme uskutečňovat přibližně po 3–4 i více hodinách. Osádkám se v této zóně zpravidla stanoví jeden hlavní a jeden vedlejší objekt. Ke splnění úkolů taktického vzdušného průzkumu v první zóně je nutné podle zkušeností plánovat okolo 220 až 240 letounových vzletů na den, z toho asi 70–75 % na aktivních směrech.

Ve **druhé** zóně nebude nutné vést taktický vzdušný průzkum celého pásma, protože počet zájmových prostorů, které je třeba prozkoumat, bude menší. Pro průzkum určíme osádkám již větší prostory průzkumu, které mohou dosahovat 100 i více km². Přitom počet prostorů nebo objektů k průzkumu při jednom letu může být vyšší než v první zóně (2–3). Závisí to na situaci v prostoru průzkumu a na trati letu, schopnostech průzkumné osádky, hloubce průzkumu a povětrnostních podmínkách. Do této zóny mohou létat za 4–6 i více hodin. Podle zkušeností budeme sem plánovat kolem 50–60 letounových průzkumných letů.

V **třetí** zóně od 350–400 km do hloubky vedeme operační vzdušný průzkum. Rozsah úkolů vzdušného průzkumu v průběhu operace v této hloubce je dán počtem hlavních komunikačních směrů, letišť, přístavů, prostorů mobilizovaných vojsk, týlových a jiných důležitých objektů. Bojové lety s úkoly vzdušného průzkumu do této zóny se uskutečňují 3 až 5krát za den na jednotlivé prostory nebo objekty, na méně důležitých směrech jen 1 až 2 lety za den. V této zóně předpokládáme potřebu 50–60 letounových vzletů denně. V souvislosti s úkoly operačního vzdušného průzkumu chci zdůraznit, že jeho síly a prostředky se budou maxi-

mální měrou podílet na vzdušném fotografování hlavních zájmových prostorů i v pásmu činnosti taktického vzdušného průzkumu vzhledem k tomu, že síly taktického vzdušného průzkumu nejsou k tomu vybaveny odpovídajícími prostředky. Půjde zejména o vzdušné fotografování obranných pásem, vodních překážek, prostorů pro vysazení výsadek, větších měst apod.

Propočty ukazují, že při plnění úkolů vzdušného průzkumu v průběhu frontové útočné operace bude třeba denně uskutečnit kolem 330–360 letounových průzkumných letů, z toho 50–60 operačního a 250–300 taktického vzdušného průzkumu. Předpokládáme, že každá průzkumná osádka pro operační průzkum vykoná 1,5–2 lety a každá osádka pro taktický průzkum 2–3 lety v průměru denně. V souvislosti s tím chci připomenout, že v některých obdobích operace např. při odrážení protiúderu, zasazování druhých sedlů vševojskové armády a frontu může být toto úsilí vzletů zvýšeno, v jiných situacích naopak sníženo. Tyto otázky upřesňuje denně štáb letecké armády tak, aby byly v souladu s úkoly operace a zabezpečovaly bojovou činnost pozemních vojsk, raketového vojska a letectva.

Při vzdušném průzkumu ve prospěch pozemních vojsk sehrává důležitou úlohu jeho efektivnost. Tato je určena především úplností, hodnověrností a včasným předáním průzkumových zpráv, údajů a informací zájmovým štábům. Prvořadý význam má zde doba předání získaných zpráv a údajů. Jak ukazují zkušenosti, nejoperativnější je předání zpráv z paluby rádiem ihned po zjištění průzkumových skutečností a jejich odposlech pozemními rádiovými přijímači. Tento zdroj je velmi výhodný, protože vševojskový štáb získává zprávy a údaje o nepříteli, jeho objektech a činnosti bezprostředně po zjištění a z prostoru odpovídajícího zájmu k řešení situace a vedení další činnosti.

Při odposlechu zpráv vzdušného průzkumu u vševojskových štábů respektujeme tyto hlavní zásady:

1. Pro přenos průzkumových hlášení osádek z paluby letounu se vytváří jednotná rádiová síť vzdušného průzkumu. V této síti, která je jednosměrná, předávají průzkumové zprávy a údaje všechny osádky frontového letectva pokud plní úkoly ve prospěch vševojskových štábů a štábu letecké armády. Počet frekvencí pro hlášení a odposlech může být různý a závisí na rozsahu účastníků odposlechu, počtu frekvencí na spojovacích přístrojích i množství spojovacích prostředků. Důle-

žitou zásadou je, že zprávy získané odposlechem na této síti se osádkám nepotvrzují.

V případě, že pro odposlech zpráv vzdušného průzkumu bude zřízeno více sítí např. samostatně pro taktický i operační průzkum včetně záložních a retranslačních sítí, musíme mít pro každou síť samostatný přijímač.

2. Organizace odposlechu zpráv vzdušného průzkumu musí vycházet z organizační struktury zpravodajských orgánů a průzkumných útvarů a z jejich vybavení technickými prostředky. Z ní vyplývají i možnosti odposlechu na jednotlivých stupních velení. Současné vybavení rádiovými přijímači R-313 a R-870 umožňuje odposlech u vševojskových a průzkumných útvarů, dále na štábech vševojskových divizí, armád a frontu.

3. Důležitým činitelem při odposlechu zpráv vzdušného průzkumu je možnost spojení s průzkumnými letouny nad územím nepřítelů. Současné prostředky mají praktický přímý dosah při letu v malých výškách omezený (kolem 70–80 km). Proto ke zvýšení dosahu a spolehlivosti příjmu zpráv při letech v malých výškách zabezpečíme hlášení osádek s využitím retranslačních stanic (např. RSL-11). Ty umístíme zpravidla ve vrtulnících, popř. i na vyvýšených pozemních objektech nebo v letounech. Pomocí této retranslace při letu vrtulníku na výšce 2400–2500 m se prodlužuje dosah odposlechu na vzdálenost kolem 250 km od palubní rádiové stanice průzkumného letounu. Kvalitní odposlech přes RSL-11 pozemními přijímači je přitom zabezpečen v okruhu 30–60 km od svislice vrtulníku s retranslátorem. Retranslační stanice zpravidla použijeme k zabezpečení spolehlivého odposlechu zpráv pro štáb frontu, vševojskové a letecké armády. Protože lety vrtulníků s uvedenými retranslačními stanicemi budou vedeny poblíž prostorů velitelských stanovišť, musíme jejich použití důkladně časově i prostorově plánovat tak, aby nedošlo k prozrazení těchto stanovišť.

4. Odposlech zpráv vzdušného průzkumu je úzce spojen s metodami jejich předávání z paluby letounů. Zprávy vysílají osádky za 1 až 5 minut po zjištění, v některých případech však za 15 až 30 minut. Tato doba je dána především schopností osádky určit polohu a ráz činnosti zjištěného objektu, přenést polohu do mapy, určit souřadnice a připravit text pro vysílání, popř. nutností změnit výšku letu pro zvýšení dosahu vysílání. To vše musí pilot vykonat současně s řízením letounu.

Je procvičována metoda, že pilot hlásí zprávu jednou ihned po zjištění z výšky kolem 500–1000 m a dále ji opakuje při letu k frontě nebo po přeletu fronty nad vlastním územím. Tuto metodu hlášení nebude moci pilot vždy použít vzhledem k situaci PVO, vzdušné situaci, počasí apod., proto některé zprávy bude hlásit pozdě, některé budou nesrozumitelné, ztratí spolehlivost nebo budou předány až po přistání při výsledku osádek.

Při odposlechu zpráv vzdušného průzkumu jsme získali již celou řadu dobrých zkušeností. Na mnoha cvičeních se odposlech stal nejrychlejším zdrojem zpráv o nepříteli, jeho objektech a činnosti. Mohu to potvrdit na základě získaných zkušeností a poznatků ze společných cvičení a zaměstnání leteckých a vševojskových svazů, svazků a útvarů. Např. při jednom komplexním průzkumovém cvičení vševojskového svazu bylo zachyceno a rozkódováno v prvním období z 50 vyslaných zpráv v průměru 84 %, v druhém období ze 110 vyslaných v průměru 82 % a ve třetím období z 30 vyslaných v průměru 79 % zpráv. Přitom jejich využitelnost dosahovala 80–90 %. I když na těchto cvičeních bereme v úvahu řadu zlehčujících podmínek, např. lety bez činnosti PVO, bez působení nepřátelských stíhačů apod., ukazuje se, že když tomuto zdroji zpráv věnujeme patřičnou pozornost, dosahujeme dobré až výtečné výsledky.

Dalším z operativních opatření využití zpráv a údajů vzdušného průzkumu je výslech průzkumných osádek, který je možný v průměru za 8–12 minut po přistání a může trvat 5–10 minut (v jednotlivých případech i déle). Výslechem ověříme zprávy a údaje vysílané osádkami z paluby letounu za letu, upřesníme polohy objektů v souřadnicích a získáme další údaje o činnosti nepřítelů a situaci v prostoru průzkumu i na trati letu. Výsledky výslechu předává štáb průzkumného leteckého útvaru a štáby leteckých svazků na štáb letecké armády za 3–5 minut po skončení výslechu a z letů na výzvu ve prospěch vševojskové armády i na štáb této armády přes středisko bojového velení letectva. Na štáb frontu předkládáme výsledky z výslechu přes zpravodajské oddělení letecké armády.

Důležité místo mezi zdroji zpráv vzdušného průzkumu ve prospěch pozemních vojsk má vyhodnocení mokřých a suchých negativů leteckých filmů. Vyhodnocené údaje jsou velmi důležité zejména proto, že obsahují již velmi přesné a úplné souřadnice objektů. Je však třeba počítat s delší dobou na získání zpráv z těchto

materiálů vzhledem k nutnosti jejich fotolaboratorního zpracování. Získané poznatky ukazují, že např. zprávy z vyhodnocení negativu leteckého filmu o 30—50 snímcích můžeme očekávat na štábu letecké popř. vševojskové armády v průměru za 50 minut, při složitém vyhodnocování až za 100 minut po přistání průzkumného letounu. S daleko delší dobou počítáme

při využívání leteckých pozitivních snímků. Např. dokument o stejném počtu snímků jako při vyhodnocování negativu můžeme získat nejdříve za 150 minut, při složitějším vyhodnocování a zpracování dokumentu až za 330 minut. Tato doba určuje i vlastní využití pozitivních snímků u vševojskových štábů, pokud v jejich prospěch se tyto zpracovávají.

V **závěru** chci uvést, že důležitým prostředkem taktického vzdušného průzkumu ve prospěch pozemních vojsk zejména vševojskových divizí prvního sledu frontu jsou vrtulníky. Mohou sehrát velkou úlohu při zabezpečení divizí průzkumovými zprávami a údaji, nutnými k organizaci a řízení boje, opravování palby dělostřelectva, vedení radiačního a chemického průzkumu a přepravě divizních průzkumných skupin. Využití vrtulníků pro vzdušný průzkum vzhledem k jejich aktuálnosti i při ničení objektů vyžaduje samostatné pojednání a výměnu poznatků a zkušeností.